

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΑΥΤΟΤΕΛΕΣ ΤΜΗΜΑ
ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ**

Ερ. Φ.: 197

Ταχ. Δ/ση: Μπουμπουλίνας 20-22
Ταχ. Κώδ : 106 82
Τηλέφωνο : 2131322-362, 363, 368
Fax : 210-82.01.426
Email : tmnpke@culture.gr

ΠΡΟΣ: Βουλή των Ελλήνων
Δ/ση Κοινοβουλευτικού Ελέγχου
Τμήμα Ερωτήσεων
ΚΟΙΝ: 1. Όπως πίνακας αποδεκτών
2. Υπουργείο Περιβάλλοντος κ' Ενέργειας

Θέμα: Απάντηση στη με αριθμό πρωτοκόλλου 3972/1.3.2018 Ερώτηση με θέμα:
«Η Μακρόνησος, ως τόπος διατήρησης της ιστορικής συλλογικής μνήμης και η
προοπτική ανακήρυξής της σε Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς»

Σε απάντηση της με αριθμ. Πρωτοκόλλου 3972/1.3.2018 Ερώτησης των Βουλευτών κ.κ. Αριστείδη Μπαλτά, Αθανάσιου Αθανασίου, Αθανασίας Αναγνωστοπούλου, Χρήστου Αντωνίου, Ελένης Αυλωνίτου, Φωτεινής Βάκη, Σωκράτη Βαρδάκη, Γεωργίας Γενιά, Ευσταθίας Γεωργοπούλου – Σαλτάρη, Ιωάννη Γκιόλα, Γεώργιου Δημαρά, Κωνσταντίνου Δουζίνα, Θεόδωρου Δρίτσα, Παναγιώτας Δριτσέλη, Δημήτριου Εμμανουηλίδη, Χουσεϊν Ζεϊμπέκ, Μαρίας Θελερίτη, Ιωάννη Θεοφύλακτου, Νικόλαου Θηβαίου, Αικατερίνης Ιγγλέζη, Ιωανέττας Καββαδία, Γεώργιου Καΐσα, Ευαγγελίας Καρακώστα, Νίνας Κασιμάτη, Χαράς Καφαντάρη, Παναγιώτας Κοζομπόλη – Αμανατίδη, Αναστάσιου Κουράκη, Γεώργιου Κυρίτση, Νικόλαου Μανιού, Χρήστου Μαντά, Δημήτριου Μάρδα, Ιωάννη Μιχελογιαννάκη, Κωνσταντίνου Μορφίδη, Θεμιστοκλή Μουμουλίδη, Μουσταφά Μουσταφά, Γεράσιμου Μπαλαούρα, Νικόλαου Ξυδάκη, Γεώργιου Πάλλη, Γεώργιου Πάντζα, Νικόλαου Παπαδόπουλου, Χριστόφορου Παπαδόπουλου, Γεώργιου Παπαφιλίππου, Νικόλαου Παρασκευόπουλου, Κωνσταντίνου Παυλίδη, Αναστάσιου Πρατσόλη, Δημήτρη Ρίζου, Ιωάννη Σαρακιώτη, Δημήτριου Σεβαστάκη, Χρήστου Σιμορέλη, Παναγιώτη Σκουρολιάκου, Ελισσάβητ Σκούφα, Κωνσταντίνου Σπαρτινού, Ελένης Σταματάκη, Αφροδίτης Σταμπουλή, Ιωάννη Στέφου, Αντώνιου Συρίγου, Μαρίας Τριανταφύλλου, Νικόλαου Φίλη, Αναστασίας Χριστοδουλοπούλου και Γεώργιου Ψυχογιού, σύμφωνα με τα στοιχεία που έθεσαν υπόψη μας οι αρμόδιες Υπηρεσίες και σε ό,τι αφορά το ΥΠ.ΠΟ.Α., σας γνωρίζουμε τα εξής:

Το νησί της Μακρονήσου έχει χαρακτηριστεί από το ΥΠΠΟΑ ως Ιστορικός Τόπος με την με αριθ. ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1285/24225/16.5.1989 Υ.Α., που δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 436/Β/5.6.1989 και υπάγεται στις διατάξεις του Ν. 3028/2002 περί Προστασίας των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Όλες οι εγκαταστάσεις στρατοπέδων της Μακρονήσου χωροθετούνται στη δυτική πλευρά και εκτείνονται από την ακτογραμμή έως και μερικές δεκάδες μέτρα χαμηλότερα της κορυφογραμμής προς τα ανατολικά.

Στα πρακτικά επιστημονικής συνάντησης για την Μακρόνησο με τίτλο «*Ιστορικό Τοπίο και Ιστορική Μνήμη, το παράδειγμα της Μακρονήσου*» που διεξήχθη στις 6 και 7 Μαρτίου του 1968, αναφέρεται: «...Τα στρατόπεδα αναπτύχθηκαν κατά μήκος ενός δρόμου που διέτρεχε όλη τη δυτική πλευρά του νησιού. Αποτέλεσαν μικρές αυτόνομες πολιτείες, που απείχαν μέχρι 4 χιλιόμετρα η μια από την άλλη, και τις οποίες οριοθετούσαν πυκνές και αλλεπάλληλες σειρές συρματοπλεγμάτων, με πυκνά φυλάκια περιμετρικά, αλλά και σ' όλο το μήκος της κορυφογραμμής... Ψηλά, σε περίοπτη θέση, ήταν η πολυτελής βίλα του διοικητή. Βεράντες κυκλικές, σκάλες, παρτέρια, αγάλματα, κρεμαστοί κήποι...». Σε άλλο σημείο του κειμένου αναφέρεται: «...Τα μεγαλύτερα στρατόπεδα διέθεταν επίσης τη δική τους χαράδρα όπου ζούσαν οι αμετανόητοι φαντάροι ή πολίτες...», ενώ αλλού «...Κάτω από το μέσο της δυτικής

πλευράς του νησιού υπάρχουν δύο ανοικτοί κόλποι, που τότε ήταν το λιμάνι των στρατοπέδων ΑΕΤΟ και ΒΕΤΟ, αντίστοιχα. Σύμφωνα με μαρτυρίες, λιμάνια είχαν όλα τα στρατόπεδα...Εντυπωσιακές, τέλος, είναι οι γέφυρες, ιδιαίτερα στη διαδρομή από το ΑΕΤΟ στο ΒΕΤΟ. Τόνοι χτισμένης πέτρας αλλά και έμπνευση».

Επιπλέον, στις 28.4.1993, με συνδιοργανωτές το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, την Πανελλήνια Ένωση Κρατούμενων Αγωνιστών Μακρονήσου και τους ΣΑΔΑΣ - Πανελλήνια Ένωση Αρχιτεκτόνων, έλαβε χώρα ημερίδα, από την οποία προέκυψε η ανάγκη προώθησης ενός προγράμματος δράσης που αφορά, στην ανάδειξη του ιστορικού χαρακτήρα του νησιού και την ένταξή του στο πλέγμα των συναφών ιστορικών τόπων του ελληνικού και διεθνούς χώρου, την δημιουργία διεθνούς κέντρου πολιτικού προβληματισμού κ.α. Δεν περιλαμβάνεται κάποιος οδικός χάρτης ειδικότερων παρεμβάσεων ή εξειδίκευση επιμέρους δράσεων.

Κατά τα έτη 1991-1992 και 1995-1998, η Μακρόνησος κατάφερε να ενταχθεί στα Κοινοτικά Προγράμματα ΜΟΠ και Α΄ ΚΠΣ αντίστοιχα και μέσω του τότε ΥΠΕΧΩΔΕ διατέθηκαν κονδύλια ύψους 300 εκ. δρχ. περίπου για την επισκευή των ακόλουθων κτηρίων και εγκαταστάσεων:

- Διαπλάτυνση προβλήτας
- Βελτίωση της βατότητας του κεντρικού δρόμου
- Σωστικά έργα στο θέατρο του Α ΑΕΤΟ
- Επισκευή κτηρίου Αρτοκλιβάνων

Σύμφωνα με τα στοιχεία που τηρούνται στο Αρχείο των Υπηρεσιών μας προκύπτει ότι:

Με την με αριθ. ΥΠΠΟ/ΔΙΟΙΚ/Λ3/Φ70/15237/2.4.1990 Υ.Α., συγκροτήθηκε Επιτροπή, από τους συναρμόδιους Υπουργούς Πολιτισμού και Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε., με σκοπό τη διαμόρφωση προγράμματος παρεμβάσεων για την προστασία και την ανάδειξη του ιστορικού τόπου και των κτηριακών εγκαταστάσεων που διασώζονται.

Το 1995 εκδόθηκε το από 30/9/1995 Π.Δ. (ΦΕΚ 895/Δ/1.11.1995) σχετικά με τις χρήσεις γης στο νησί και έγινε πρόταση για την δημιουργία «Φορέα Διαχείρισης Μακρονήσου», με τη διαμόρφωση δύο προτάσεων:

α) Σύσταση Α.Ε. κατά το πρότυπο του Τεχνολογικού Πολιτιστικού Πάρκου Λαυρίου, και β) Σύσταση Ιδρύματος για την προστασία της Μακρονήσου.

Με βάση τις διατάξεις του προαναφερθέντος Π.Δ. που αφορούν στον καθορισμό χρήσεων γης, όρων και περιορισμών δόμησης, στην εντός του σχεδίου και ορίων οικισμού περιοχής της Μακρονήσου, προβλέπονται τρεις Ζώνες (I, II, III):

- Η Ζώνη I βρίσκεται στο δυτικό τμήμα του νησιού και περιλαμβάνει τα έξι στρατόπεδα και τον περιβάλλοντα χώρο τους και ορίζεται από την κορυφογραμμή του νησιού και την ακτογραμμή.

Στη συγκεκριμένη Ζώνη, επιτρέπονται οι ακόλουθες χρήσεις:

Κτίρια Πολιτιστικών Εκδηλώσεων, Έρευνας – Εκπαίδευσης

Κτίρια Κοινής Ωφελείας, που εξυπηρετούν αποκλειστικά και μόνο τις ανάγκες των επισκεπτών.

Ξενώνες σε επιλεγμένα υφιστάμενα κτίρια.

Κατοικία φύλακα.

Στη συγκεκριμένη Ζώνη, επιτρέπεται η κατασκευή υδατοδεξαμενών, με την προϋπόθεση ότι δεν προσβάλλουν άμεσα ή έμμεσα τον χαρακτήρα του ιστορικού τόπου και δεν θίγουν τα διατηρητέα κτίρια.

Στα υφιστάμενα κτίρια, που έχουν χαρακτηριστεί ως μνημεία, επιτρέπονται, μόνον, οι εργασίες ενίσχυσης του φέροντα οργανισμού, ανακατασκευής, επισκευής, εσωτερικής διαρρύθμισης και γενικότερα εργασίες, που κρίνονται αναγκαίες για την προστασία και ανάδειξή τους.

- Η Ζώνη II περιλαμβάνει το εναπομείναν ορεινό τμήμα του νησιού όπου επιτρέπονται τα εξής:

Η κατασκευή κτισμάτων για καταφύγια και ποτίστρες ζώων.

Η κατασκευή δικτύου μονοπατιών περιπάτου.

Η μελισσοκομία, χωρίς κτιριακές εγκαταστάσεις, με εναπόθεση μόνο κυψελών.

Η καλλιέργεια φαρμακευτικών φυτών.

- Στη Ζώνη III επιτρέπονται τα εξής:

Η εγκατάσταση κατασκηνώσεων δημοτικών, δημοσίου και φορέων ευρύτερου δημοσίου τομέα, μετά από έγκριση των αρμόδιων Υπηρεσιών του ΥΠΕΚΑ.

Οι εγκαταστάσεις αθλητικών δραστηριοτήτων, μετά από έγκριση των αρμόδιων Υπηρεσιών του ΥΠΕΚΑ.

Οι περιφράξεις από ξηρολιθιά ή αργολιθοδομή χωρίς τονισμένους αρμούς, μέγιστου ύψους ενός μέτρου και είκοσι εκατοστών (1,20 μ.). Κατ' εξαίρεση σε περίπτωση μεγάλης κλίσεως του εδάφους, το μέγιστο ύψος της περιφράξης δύναται να φθάσει το ένα μέτρο και ογδόντα εκατοστά (1,80 μ), μετά από έγκριση των αρμόδιων Υπηρεσιών του ΥΠΕΚΑ.

«Σε όλο τον ιστορικό τόπο της Μακρονήσου απαγορεύονται χρήσεις ή επεμβάσεις που μπορεί να αλλοιώσουν τον χαρακτήρα του και, γενικώς, οτιδήποτε δεν εξυπηρετεί και δεν αναδεικνύει τον ιστορικό, πολιτιστικό χαρακτήρα του και ό,τι μπορεί να επιφέρει βλάβη στα διατηρητέα μνημεία και στους αρχαιολογικούς χώρους ή να αλλοιώσει το φυσικό τοπίο και να επηρεάσει αρνητικά τους υπάρχοντες βιότοπους.»

Στις προαναφερόμενες Ζώνες απαγορεύονται επίσης τα ακόλουθα:

Η κατάτμηση γης.

Η λατόμευση και εξόρυξη με επιτρεπόμενη μόνο την αναγκαία, για τη λήψη προϊόντων αναστήλωσης των μνημείων του νησιού.

Η ιχθυοκαλλιέργεια, η κτηνοτροφία, το κυνήγι.

Η εκτέλεση τεχνικών έργων υποδομής υπερτοπικού χαρακτήρα (εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού, εναπόθεσης και επεξεργασίας στερεών αποβλήτων, λιμενικές εγκαταστάσεις, αεροδρόμια), επιτρεπόμενης μόνο της εκτέλεσης έργων υποδομής που εξυπηρετούν τις προβλεπόμενες χρήσεις.

Η τοποθέτηση κάθε είδους διαφημίσεων και φωτεινών επιγραφών.

Η κυκλοφορία οχημάτων, εκτός δύο (2) μόνο ταξί για τις ανάγκες των επισκεπτών.

Με την αριθμ. γνωμοδότηση 159/2005 του Ε' τμήματος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους «Από τις οικείες διατάξεις του Ν. 3028/02 θεσπίσθηκε, όπως προηγουμένως με τις διατάξεις του άρθρου 5 του Ν.1469/50, η προστασία των ιστορικών τόπων αυτοτελώς. *Η αρμοδιότητα για την προστασία των τόπων αυτών, καθώς και για την προηγούμενη έγκριση οποιουδήποτε έργου – υπό την ευρύτατη του όρου τούτου έννοια και όχι μόνο υπό την έννοια του άρθρου 681 του Αστικού κώδικα – σ' αυτούς, ανήκει, από της 28-6-2002, αποκλειστικά στο Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. Εκ τούτου και των ως άνω συνταγματικών διατάξεων παρέπεται ότι το ΥΠΠΟΑ έχει όχι μόνο δικαίωμα, αλλά και υποχρέωση να παρεμβαίνει για την προστασία των ιστορικών τόπων και την έγκριση εκτέλεσης οποιουδήποτε έργου στους τόπους αυτούς».*

Η Μακρόνησος έχει, δεδομένης της εγγύτητας της με το Λαύριο, αποτελέσει τα τελευταία χρόνια τόπο εκδήλωσης ενδιαφέροντος και έχουν στο παρελθόν υποβληθεί προτάσεις:

- Εγκατάσταση Αιολικού και Φωτοβολταϊκού Πάρκου
- Δημιουργία καταδυτικού πάρκου
- Δράσεις ανάπτυξης ιστορικού τουρισμού
- Δράσεις βελτίωσης και προστασίας της υφιστάμενης χλωρίδας και πανίδας του νησιού καθώς και δημιουργία συνοδών εγκαταστάσεων για την εξυπηρέτησή τους,

Σήμερα, καμία από τις παραπάνω προτάσεις δεν είχε το απαιτούμενο στάδιο ωριμότητας για να υλοποιηθεί.

Η Μακρόνησος, η οποία δέχεται σημαντικό αριθμό επισκεπτών κάθε χρόνο, με αφορμή εκδηλώσεις μνήμης, αντιμετωπίζει σειρά προβλημάτων:

α. Από τις προφορικές μαρτυρίες που σώζονται, τα πρώτα χρόνια μετά το «κλείσιμο» της Μακρονήσου, σημειώνονταν συστηματικά λεηλασίες και οικοδομικό υλικό απομακρύνονταν από τα κτήρια προκειμένου να χρησιμοποιηθεί στην κατασκευή νεόδμητων κτηρίων του Λαυρίου.

β. Διαχρονικό παραμένει το πρόβλημα προστασίας του ιστορικού τόπου από τις μη συμβατές δραστηριότητες. Πιο συγκεκριμένα, ενώ με τις διατάξεις του προαναφερθέντος Π.Δ. καθαρισμού χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης στην εντός του σχεδίου και ορίων οικισμού περιοχής της Μακρονήσου, προβλεπόταν η απομάκρυνση των δραστηριοτήτων που υπάρχουν στο νησί (βοσκών, κυνηγών, αυθαιρέτων κτισμάτων) δύο χρόνια μετά τη δημοσίευσή του και παρόλο που ποτέ από την Υπηρεσία μας δεν έχει δοθεί άδεια σε κτηνοτρόφους ούτε για βοσκή στο νησί, ούτε για σταυλισμό ζώων, αλλά ούτε και για κατασκευή κατοικιών, στο δυτικό τμήμα του νησιού ακόμη και σήμερα υπάρχουν δραστηριότητες κτηνοτροφίας.

Το ζήτημα αυτό είναι κρίσιμο για το μνημείο, καθώς απουσία κάθε φύλαξης, κτηνοτρόφοι οι οποίοι δηλώνουν μόνιμοι κάτοικοι – ως απόγονοι επί γενεών παλαιότερων κτηνοτρόφων- χρησιμοποιούν κτηριακές εγκαταστάσεις των στρατοπέδων, στις οποίες έχουν

τοποθετήσει πρόχειρες κατασκευές (πόρτες, λαμαρίνες, κ.λπ.) μετατρέποντας τα κτήρια σε χώρους σταυλισμού ζώων.

Ακόμη, η μη ελεγχόμενη κίνηση των ζώων στο τμήμα των στρατοπέδων, εντός και εκτός κτισμάτων αλλά και επί των εναπομείναντων τμημάτων των κτηρίων / κτήρια σε ερειπειώδη κατάσταση έχουν ως αποτέλεσμα –λαμβάνοντας υπόψη την κακή κατάσταση διατήρησης των κτηρίων, την απουσία συνδετικού κονιάματος (λόγω απόπλυσης κυρίως των εκτεθειμένων στις καιρικές συνθήκες κελυφών)– την επιδείνωση και κατάρρευση ενίοτε των τοιχοποιιών.

Όσον αφορά στις καταγραφές των πολεοδομικών παραβάσεων και αυθαιρεσιών, μετά από συνεργασία της Υπηρεσίας Νεώτερων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Αττικής, Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας και Κυκλάδων με την Προϊσταμένη της Επιθεώρησης Νοτίου Ελλάδος πραγματοποιήθηκε από κοινού αυτοψία στη Μακρόνησο, στις 4 Αυγούστου 2017, κατά την οποία έγινε λεπτομερής καταγραφή των αυθαίρετων κτισμάτων, από την οποία μάλιστα κινήθηκε και η διαδικασία διοικητικής αποβολής καταπατητών, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη.

γ. Επιπλέον, το θαλάσσιο/διαβρωτικό περιβάλλον στο οποίο είναι εκτεθειμένα τα κτήρια (εξαιτίας της μικρής απόστασης από την θάλασσα, σε συνδυασμό με τους δυνατούς ανέμους) ευθύνεται, σε συνδυασμό και με τους ανωτέρω παράγοντες, για την επιδείνωση πιο ευπαθών (σε σχέση με τον λίθο) υλικών όπως πλίνθων και σπλισμένου σκυροδέματος.

Η φθορά και κατ' επέκταση η υποβάθμιση της ποιότητας του σκυροδέματος και των πλίνθων από την επαφή με ιόντα χλωρίου δρουν αθροιστικά προκαλώντας εκτεταμένη διάβρωση. Τα παραπάνω φυσικοχημικά φαινόμενα αποτελούν παράγοντες θεμελιώδους σημασίας για τη φθορά και κατά συνέπεια τη μείωση του χρόνου ζωής των κατασκευών με εξέχουσα την ενανθράκωση του σκυροδέματος.

Επισημαίνεται ότι, σε σχέση με άλλους τόπους εξορίας (Γυάρος), η Μακρόνησος διέθετε περιορισμένο αριθμό κτηρίων καθώς, ως ο πλέον σκληρός τόπος εξορίας, επέβαλε οι κρατούμενοι (με εξαίρεση τους ανώτερους του Δ στρατοπέδου) να είναι εκτεθειμένοι σε σκηνές καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, σε χώρους με χαμηλή λίθινη περιφραγή.

Ύστερα από πρόταση της αρμόδιας Υπηρεσίας Νεωτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Αττικής, Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας και Κυκλάδων (ΥΝΜΤΕΑΑΣΕΚ), το ΥΠΠΟΑ στοχεύει στην ανάδειξη και τη λειτουργία της Μακρονήσου ως διεθνές κέντρο πολιτικού προβληματισμού με παράλληλη ανάπτυξη εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, οι οποίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν εξωστρεφείς δραστηριότητες και να αποδώσουν σημαντικά κέρδη στον Δήμο με παράλληλη ανάδειξη του ιστορικού τόπου.

Πιο συγκεκριμένα:

Ανάδειξη του ιστορικού τόπου εξορίας, με τη δημιουργία διαδρομών μνήμης κατά μήκος του άξονα του νησιού, όπου αναπτύχθηκαν τα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Το έργο θα πραγματοποιηθεί μέσω α) της τοποθέτησης ενημερωτικών (τουλάχιστον δίγλωσσων) πινακίδων, στις οποίες θα αναφέρονται τα ιστορικά γεγονότα, ενώ θα υπάρχει και πλούσιο εποπτικό υλικό από τις περιόδους λειτουργίας των στρατοπέδων, β) της συγγραφής πολύγλωσσου οδηγού για τα μνημεία, και γ) της έκδοσης έντυπων και ψηφιακών χαρτών. Οι ψηφιακές εκδόσεις των χαρτών θα είναι βασισμένες σε πληροφοριακή πλατφόρμα ειδικά σχεδιασμένη για πρόσβαση και από κινητά τηλέφωνα και ψηφιακές ταμπλέτες.

Η εν λόγω πρόταση έχει ως στόχο:

1. Την προβολή της νεώτερης πολιτικής ιστορίας της Ελλάδας και η διατήρηση της μνήμης, η οποία θα εκλείψει, με την εξάλειψη της γενιάς των κρατουμένων που έζησαν εκεί ως εξόριστοι.

2. Την ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στη περιοχή που σχετίζονται με την προσβασιμότητα, τις ξεναγήσεις, υπό την έννοια ότι ο ιστορικός τόπος μπορεί να καταστεί σημείο αναφοράς, επικοινωνίας των αγωνιστών και των απογόνων τους αλλά και τόπος αυτογνωσίας και ιστορικού προσδιορισμού ως πλαίσιο αναφοράς για τους επισκέπτες, κυρίως των νέων γενιών μέσω εκπαιδευτικών εκδρομών.

3. Την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής της Λαυρεωτικής.

4. Στο πλαίσιο προβολής και ανάδειξης του ιστορικού τόπου της Μακρονήσου απαιτείται και η σειρά ενεργειών συνεργασίας με άλλους φορείς, με κομβικό το θέμα της διαμόρφωσης του προβλήτα πρόσβασης των επισκεπτών, με πρωτεύοντα άξονα την ασφάλεια και την προσβασιμότητα όλων των ομάδων (ΑΜΕΑ, κ.λπ.).

Η πρόταση αυτή θα μπορούσε να επικαιροποιηθεί υπό την ευρύτερη οπτική της ένταξης της Μακρονήσου σε ένα δίκτυο συναφών ιστορικών τόπων του εθνικού και διεθνούς χώρου, με την δημιουργία Διεθνούς ή Ευρωπαϊκού Κέντρου προβληματισμού σε θέματα

Δημοκρατίας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που δοκιμάζονται στην εποχή μας, μία πρωτοβουλία που είναι σημαντικό να εγερθεί κατά τη γνώμη μας, στην Χώρα που «γέννησε» την Δημοκρατία.

Τέλος και σε ό,τι αφορά της προοπτική ένταξης της Μακρονήσου στον κατάλογο των Μνημείων Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς σας ενημερώνουμε ότι η εγγραφή ενός μνημείου στον Κατάλογο αποτελεί μια σύνθετη και απαιτητική διαδικασία. Ο τρόπος προετοιμασίας και το περιεχόμενο ενός φακέλου υποψηφιότητας στο πλαίσιο αυτό αναλύεται στις Επιχειρησιακές Οδηγίες για την εφαρμογή της Σύμβασης. Σύμφωνα με αυτές, ο υποψήφιος χώρος για εγγραφή στον Κατάλογο θα πρέπει να ανταποκρίνεται σε μια σειρά προκαθορισμένων και αυστηρών προϋποθέσεων που έχουν τεθεί από τα όργανα της Σύμβασης και τις οποίες, η χώρα μας θα πρέπει να τεκμηριώσει με επάρκεια. Οι προϋποθέσεις αυτές αναφέρονται, επιγραμματικά, στην τεκμηρίωση της εξέχουσας οικουμενικής αξίας του αγαθού βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων και στη διασφάλιση της αυθεντικότητας και της ακεραιότητας του. Επίσης απαραίτητη είναι η ύπαρξη μιας συγκριτικής ανάλυσης που θα τεκμηριώνει τη μοναδικότητα του καθώς και ένα ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης που θα στοχεύει, πρωτίστως, στη διατήρηση των αξιών του.

Η Μακρόνησος είναι ένας τόπος συλλογικής μνήμης με ιδιαίτερη θέση στην ιστορία της Νεότερης Ελλάδας, αλλά και με ένα ισχυρό συμβολισμό που θα μπορούσε να αποκτήσει ευρύτερη προβολή και εμβέλεια. Στο πλαίσιο αυτό, και σύμφωνα με τις πρόσφατες κατευθύνσεις που έχουν δοθεί επί του θέματος, εξετάζονται όλες οι παράμετροι που θα μπορούσαν να συνθέσουν την υποψηφιότητά της για τον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς. Έχουν δοθεί επιπλέον οδηγίες για αξιολόγηση της υπάρχουσας κατάστασης, ώστε να σχεδιαστεί και να δρομολογηθεί μια σειρά ενεργειών για τη διατήρηση, πρόσβαση, ανάδειξη και διαχείριση των υλικών τεκμηρίων του ιστορικού αυτού τόπου, με δεδομένες τις πολεοδομικές παραβάσεις που αναφέρονται και στο σχετικό ερώτημα των βουλευτών αλλά και τα υπόλοιπα ζητήματα διατήρησης των κτισμάτων και του χώρου που έχουν διαπιστωθεί. Ευνόητο είναι, επίσης, ότι για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι αναγκαία η σύμπραξη και συνεργασία όλων των αρμόδιων φορέων αλλά και των φορέων της κοινωνίας των πολιτών που θα μπορούσαν να συνδράμουν το έργο.

Η Υπουργός
Πολιτισμού και Αθλητισμού
ΛΥΔΙΑ ΚΟΝΙΟΡΔΟΥ

Πίνακας αποδεκτών:

1. Βουλευτή κ. Αριστείδη Μπαλάτ
2. Βουλευτή κ. Αθανάσιο Αθανασίου
3. Βουλευτή κ. Αθανασία Αναγνωστοπούλου
4. Βουλευτή κ. Χρήστο Αντωνίου
5. Βουλευτή κα Ελένη Αυλωνίτου
6. Βουλευτή κα Φωτεινή Βάκη
7. Βουλευτή κ. Σωκράτη Βαρδάκη
8. Βουλευτή κα Γεωργία Γενιά
9. Βουλευτή κα Ευσταθία Γεωργοπούλου – Σαλάρη
10. Βουλευτή κ. Ιωάννη Γκιόλα
11. Βουλευτή κ. Γεώργιο Δημαρά
12. Βουλευτή κ. Κωνσταντίνο Δουζίνα
13. Βουλευτή κ. Θεόδωρο Δρίτσα
14. Βουλευτή κα Παναγιώτα Δριτσέλη
15. Βουλευτή κ. Δημήτριο Εμμανουηλίδη
16. Βουλευτή κ. Χουσεΐν Ζεϊμπέκ
17. Βουλευτή κα Μαρία Θελερίτη
18. Βουλευτή κ. Ιωάννη Θεοφύλακτο
19. Βουλευτή κ. Νικόλαο Θηβαίο
20. Βουλευτή κα Αικατερίνη Ιγγλέζη
21. Βουλευτή κα Ιωανέττα Καββαδία

22. Βουλευτή κ. Γεώργιο Καΐσα
23. Βουλευτή κα Ευαγγελία Καρακώστα
24. Βουλευτή κα Νίνα Κασιμάτη
25. Βουλευτή κα Χαρά Καφαντάρη
26. Βουλευτή κα Παναγιώτα Κοζομπόλη – Αμανατίδη
27. Βουλευτή κ. Αναστάσιο Κουράκη
28. Βουλευτή κ. Γεώργιο Κυρίτση
29. Βουλευτή κ. Νικόλαο Μανιό
30. Βουλευτή κ. Χρήστο Μαντά
31. Βουλευτή κ. Δημήτριο Μάρδα
32. Βουλευτή κ. Ιωάννη Μιχελογιαννάκη
33. Βουλευτή κ. Κωνσταντίνο Μορφίδη
34. Βουλευτή κ. Θεμιστοκλή Μουμουλίδη
35. Βουλευτή κ. Μουσταφά Μουσταφά
36. Βουλευτή κ. Γεράσιμο Μπαλαούρα
37. Βουλευτή κ. Νικόλαο Ξυδάκη
38. Βουλευτή κ. Γεώργιο Πάλλη
39. Βουλευτή κ. Γεώργιο Πάντζα
40. Βουλευτή κ. Νικόλαο Παπαδόπουλο
41. Βουλευτή κ. Χριστόφορο Παπαδόπουλο
42. Βουλευτή κ. Γεώργιο Παπαφιλίππου
43. Βουλευτή κ. Νικόλαο Παρασκευόπουλο
44. Βουλευτή κ. Κωνσταντίνο Παυλίδη
45. Βουλευτή κ. Αναστάσιο Πρατσόλη
46. Βουλευτή κ. Δημήτρη Ρίζο
47. Βουλευτή κ. Ιωάννη Σαρακιώτη
48. Βουλευτή κ. Δημήτριο Σεβαστάκη
49. Βουλευτή κ. Χρήστο Σιμορέλη
50. Βουλευτή κ. Παναγιώτη Σκουρολιάκο
51. Βουλευτή κα Ελισσάβετ Σκούφα
52. Βουλευτή κ. Κωνσταντίνο Σπαρτινό
53. Βουλευτή κα Ελένη Σταματάκη
54. Βουλευτή κα Αφροδίτη Σταμπουλή
55. Βουλευτή κ. Ιωάννη Στέφο
56. Βουλευτή κ. Αντώνιο Συρίγο
57. Βουλευτή κα Μαρία Τριανταφύλλου
58. Βουλευτή κ. Νικόλαο Φίλη
59. Βουλευτή κα Αναστασία Χριστοδουλοπούλου
60. Βουλευτή κ. Γεώργιο Ψυχογιό
61. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας

Εσωτερική Διανομή:

1. ΓΔΑΜΤΕ
2. ΔΣΑΝΜ
3. ΔΙΝΕΠΟΚ
4. ΕΦΑ Κυκλάδων
5. ΥΝΜΤΕ Αττικής

Ακριβές Αντίγραφο
Κεντρικό Πρωτόκολλο
Φλωρόπουλος Αθανάσιος